

ušao, proučio i iscrpio gotovo cijelu njemačku, englesku, francusku i talijansku književnost o postanku petoknjižja Moše-ova.

Predmet ovako dijeli. Raspravlja o imenu, sadržaju i svrhi (str. XVII—XIX) geneze. Pretresa o auktoru petoknjižja (str. XIX—XXIV). Iznosi o tomu naredbe Crkve (str. XXIV—XXIX). Ispitiva dokaze istinitosti petoknjižja iz predaje Židovâ, Samaritanacâ, Hrista, njegovih poslanika, iz knjiga S. i N. Z., iz samoga petoknjižja i knjige Jošu'ine, te iz suglasja stare sinagoge i katoličke Crkve (str. XXIX—LV). Donosi i pobija sve dokaze protivnika protiv istinitosti petoknjižja Moše-ova (str. LV—LXXXI). Raspreda o vrelima i sastavu geneze (str. LXXXI—LXXXII); o dobi, prigodi i njezinoj svrhi (str. LXXXII—LXXXIII); o tekstu i povijesnom ugledu geneze (str. LXXXIII—LXXXVII). Razlaže o načelima tumačenja geneze (str. LXXXVII s.). Razlikuje novo tumačenje kritične, akatoličke i modernističke škole od katoličke. Katoličku školu opet dijeli u konservativnu, u koju i sebe stavlja, i naprednu, proti kojoj se bori, kao Peters-u, Lagrange-u, Pratu, Hummelauer-u, Holzhey-u, Vetter-u, Engelkemper-u, Happel-u, Zanecchiu, Bonaccorsi-u, Poels-u, L. Sanders-u, Dufour-u (str. C) i Minocchi-u (str. CXXXI). Mnogi su od ovih kašnje popravili, kao Lagrange, Prat; a mnogi ostaše gotovo isti, kao Peters, Vetter († 1907.), a neki otpadoše od vjere, kao Minocchi.

O njima veli: »Napredni« tumačitelji proti protestantima sa konservativnima zadržavši inspiraciju, ali proti konservativnima sa protestantima poričući objektivnu, povijesnu vrijednost poglavlja 2. i 3. geneze... nesretno između dva mlina zapadoše (str. CXXXI).« Crkveno, biblično povjerenstvo, dne 30. lipnja 1909., uči i brani povijesni značaj prvih triju poglavlja geneze (str. CXXXII). Lagrange, glava napredne, katoličke škole, popravi se (str. CXXXV).

Osudom M. Touzarda sa strane vrhovnog zbora S. Officii dne 23. ožujka 1920. (Acta Apost. Sedis. An. XII. Vol. XII. 1. Maii 1920. N. 5. str. 158) konservativna, katolička škola je odnijela lovorvijenac u borbi za obranu istinitosti Moše-ova petoknjižja proti racionalistima, a u obrani objektivne, povijesne vrijednosti 2. i 3. poglavlja geneze proti naprednim, katoličkim i protestantskim učenjacima.

Dr. ~~fr.~~ Juraj Božićković.

3. Pitanje sroka [rime] u biblijskim pjesmama.

Srok (rima) je u hebrejskom pjesništvu, kao u opće u istočnoj poeziji, a i u našim narodnim pjesmama, veoma rijedak. Ako se gdje nalazi, valjda je prije nastao slučajno, nego baš hotimice. U cijeloj Bibliji samo je jedna pjesma, u kojoj se srok proteže kroz cijelu pjesmu, ali i to ne dosljedno u svim recima. To je ps. 53.: *Deus, in nomine tuo salvum me fac.* Evo nekoliko redaka u izvorniku sa srokom i u hrv. prijevodu bez sroka:

1. Elohim bešimeka hoši enij,
U bigeburateka tedi enij.	1. Bože, u ime svoje spasi me,
I krepošću svojom brani me.
2. Elohim šemâ teřilatij,
Haazinâ le imrej-pij.	2. Bože, čuj molitvu moju,
Prigni uho na riječi usta mojih.
3.	3.
6. Hine Elohim ozer lij,
Adonaj besomekej napšij.	6. Evo Bog mi pomaže:
Gospod je branič duše moje.
9. Mikol zarâ hizila nij
Ubeojobaj raatâ ejnij.	9. Izbavi me od svake nevolje,
Te oko moje gleda prezirno na
neprijatelje moje.

Primjer sroka među dvjema stihovima ima, ali rijetko, u nekim poslovicama knjige Propovjednika (Kohélet), Sudaca, Geneze i I. Kralj.

Poznati izumitelj teorije korskih psalama, Fr. Zorell S. J. iznio je u »Biblische Zeitschrift« VII. (Freiburg 1903.), str. 285.—289. srok ps. 28.: *Offerte Domino, filii Dei*. On je našao srok među prvim i drugim stihom retka drugoga; isto tako među trima stihovima r. 9.; pa onda nekim posebnim redom među ostalim recima; tako da bi bio srok među prvim i posljednjim stihom sredine psalma, pa među drugim i pretposljednijim, među trećim od početka i trećim od svršetka itd. No pri tom je Zeuner r. 7. stavio odmah iza 3. On je iznio i njemački prijevod istog psalma u sroku prema židovskom izvorniku.

O. P. Vlašić.

Iz crkvene povijesti.

1. **Др. Грујић: Хришћанска православна црква, Београд 1920. i Православна српска црква, Београд 1920.** Православни Срби касно су схватили важност средношколске crkvenopovjesne obuke. Prvi средношколски crkvenopovjesni učbenik (Историја хришћанске цркве) dobili су тек год. 1878., а написао га је каснији тuzlanski metropolita Grigorije (Nikola) Živković († 1909.). Zatim су на istome пољу djelovali Pavle Švabić, profesor beogradske istočno-pravoslavne bogoslovije i Ivan Maširević, средношколски profesor i kateheta u Karlovcima. Kako srpskopравoslavna crkva sve do danas duguje svoje bogoslovno znanje u prvome redu ruskim duhovnim akademijama i ruskoj crkvenoj književnosti, to су joj i prvi средношколски crkvenopovjesni učbenici u glavnome plod ruskih crkvenih povjesničara. Međutim је средношколска vjeroučna anketa год. 1907. povjerila dru. Radoslavu Grujiću, sada kr. profesoru srpskopравoslavnoga bogoslovijskoga fakulteta u Beogradu, да sastavi за peti razred srednjih